

## Vastuväited

Vastavalt lepingu punktile 3.11 oli Tellijal töö ülevaatamiseks ja tagasiside andmiseks ette nähtud 10 tööpäeva, mida on võimalik mõjuval põhjusel pikendada 5 tööpäeva võrra, teavitades sellest töövõtja kontaktisikut. Antud juhul esitati puudusi sisaldav vaie meile kui töövõtjale väljaspool lepingus kokku lepitud tähtaega. Vastavalt lepingu tingimustele loetakse töö Tellija poolt vastuvõetuks, kui pretensiooni ei esitata lepingus sätestatud tähtaja jooksul. Ühtlasi sisaldas vaie Tellija tagasisidet aspektidele, millele ei olnud kordagi varem lõpparuannet kommenteerides tagasisidet antud.

## Uuringu viimase etapi ja selle tagasiside aegrida

- Aruteluseminarid mõõdiku teemal:
  - ekspertidega (31.01 Ragnar Siili ja Jorma Sarvega, keskseks teemaks mõisted ja mõõtmise teostamise võimalikud viisid),
  - Tellijaga (21.02, teemaks mõõdiku mõisted, sh kättesaadavus ja seiratavad valdkonnad),
  - ekspertidega (Indrek Ibrus ja Sten-Kristian Saluveer, teemaks seire teostamise erinevad võimalused, andmekogumise viisid)
  - ekspertide ja Tellijaga (4.04, ekspertidest osalesid Indrek Ibrus ja Sten-Kristian Saluveer) (teemaks seiramise võimalikud viisid, andmekogumise teostatavus)
  - lisaseminar Tellijaga (10.05) (teemaks valitud seiramise viis, seire tehniline lahendus (seiratavate teenusepakkujate loetelu, formaadid, seiramise sagedus)
- Ekspertintervjuud Rahvusarhiivi Meediateeki juhtivspetsilisti ning Eesti Rahvusraamatukogu, rahvusteavikute säilituskeskuse juhatajaga digiteeritud kultuuripärandi kättesaadavusest (märtsis 2024).
- Lõpparuanne esitamine (17.05) (mõõdiku peatükis ainult metoodika osa, ilma esimese seire andmeteta)
- Lõpparuande lõplik versioon (koos seire andmetega, kirjale olid lisatud Exceli fail alusandmetega ja seiratud teenusepakkujate kontaktid, samuti meiepoolsed vastused failis kooskõlastustabel) 13.06. Meie kui töövõtja täpsustus kooskõlastustabelile: „Lisaks on manuses kooskõlastustabel, kus tõime välja kommentaarid, mida arvestasime osaliselt või selgitasime, miks nende põhjal muudatusi ei teinud.”
- Viimased 2 Tellija kommentaari on suunatud elanikkonna küsitluse osa analüüsile (II etapp), (sisse viidud) 17.06. See on ainus kirjalik tagasiside, mida lõpparuande lõplikule versioonile saime.
- Meie kui töövõtja (Age Toomla saadetud) kirjalik päring Tellija esindajale 25.06: „Uurin, kas olete valmis digikultuuri uuringu otsi kokku tõmbama ja aruande ja lühikokkuvõtte kinnitama?”
- Tellija esindaja Karlo Funk vastab 28.06.2024 ehk 10 tööpäeva pärast lõpparuande lõpliku versiooni esitamist: „Proovime järgmisel nädalal otsad kokku tõmmata ja täpsema kuupäeva paika seada.” Meile kui töövõtjale ei ole seega teada töö tagasisidestamiseks

lepingus kokkulepitud tähtaja jooksul, et Tellija hinnangul on töös olulised puudused või et Tellija soovib kasutada võimalust mõjuval põhjusel pikendada tagasisideks ettenähtud aega.

- 5.07 ehk 15 tööpäeva pärast lõpparuande lõpliku versiooni esitamist helistab Tellija esindaja Karlo Funk Age Toomlale, kus annab esimest korda selgesõnaliselt märku, et Tellijal võib olla lõpparuande mõõdikut puudutavale osale suuremaid sisulisi etteheiteid, mis takistavad töö vastuvõtmist. Tellija sõnul täpsustatakse aruande puudusi kirjalikult järgmise nädala alguseks ehk 8. juuliga algaval nädalal.
- **Vaie esitati 19.07 ehk 25 tööpäeva** pärast lõpparuande lõpliku versiooni esitamist.

#### Vastused vaites esitatud konkreetsetele puudustele:

*Väide:* 1. Esitatud töös puudub selgelt määratletud teaduses üldtunnustatud teoreetiline raamistik (digi)kultuuri kättesaadavuse hindamiseks.

*Tellija selgitus:* „Hoolimata korduvast tähelepanu juhtimisest nii aruteluseminaridel kui dokumendi tagasisides, et mõisted „kättesaadav“ ja „kättesaadavus“ ei ole sisuliselt samatähenduslikud ning uuringus on läbivalt kasutatud mõistet „kättesaadavus“, on kogu mõõdiku välja töötamine lähtunud eeldusest, et a) mõõdikuga vaadeldavaks oleb on digikultuuri teos, ühik või muu sisuelement b) kättesaadava digikultuuri koguseline hulk määratleb kättesaadavuse. Selline tõlgendus on meelevaldne, vastuolus pakkumises esitatud viidete sisuga ja keelekasutusega ning ei vasta tellija ootustele.“

*Vastus:* Me ei saa nõustuda väitega, et mõõdiku teoreetilise raamistiku ega mõistete määratlemisega aruteluseminaridel ei tegeletud. Tutvustasime Tellija esindajale mõõdiku definitsioone, sh uuringus kasutatud kättesaadavuse definitsiooni esitleti Tellijale esimest korda kirjalikult 19.02 failis Mõõdiku väljatöötamise eeltöö (Jagatud tellijaga).docx, samuti 21.02 toimunud esimesel Tellijaga peetud aruteluseminaril, mille eesmärgiks oli just mõõdiku definitsioonide üle arutlemine. Kättesaadavuse definitsiooni osas kirjutasime viidatud dokumendis järgnevalt: „Kättesaadavust defineeriksime kui „kuskil digikujul olemas“, eristamata seda, kas tasuline või tasuta, samuti eristamata seda, kas see on kättesaadav piiratud aja jooksul või alaliselt.“

Siis ei olnud Tellija esindajatel sellele definitsioonile kommentaare, küsimusi ega etteheiteid. Esimene sellekohane küsimus Tellija esindajalt tuli 10.05 seminaril ning lõpparuande 1. versiooni tagasisides. Tellija meeskonnaga liitus uuringu käigus andmevaldkonna juht, kes tõstatas taas mõiste määratlemisega seotud küsimusi, milles olime veebruarikuus esitatud dokumendi põhjal ja aruteluseminaril kokku leppinud ja jätkanud tööd sellest lähtuvalt. Seega ei olnud infovahetus varasema kohta Tellija meeskonnas juhtud ja tagatud, kuid selle eest ei saa me töövõtjana vastutust võtta. Konsulteerisime seejärel siiski ka täiendavalt Eesti Keele Instituudiga, kelle soovitusel jäime „kättesaadavuse“ lõpparuandes toodud definitsiooni juurde. Selgitasime oma seisukohta 13.06 lõpparuande lõppversiooniga esitatud kooskõlastustabelis. **Kooskõlastustabeli eesmärk oli välja tuua kohad, kus Tellija võib soovida uuesti meilt täpsustavaid kommentaare**

**küsida, kuid rohkem me Tellijalt selle mõiste määratluse puuduste kohta kirjalikku tagasisidet ei saanud enne 19.07 esitatud vaiet.**

Möödiku metoodikas tuginesime lõpparuandes loetletud rahvusvahelistele ja Eesti dokumentidele, samuti aruteludele Eesti ja välisekspertidega. Viimaste hinnangul ei ole neile teadaolevalt varem sellist laadi digikultuuri kättesaadavuse riikliku seiret ega selle metodoloogiat välja töötatud (vt teiste riikide sellekohast praktikat käsitles lõpparuande ptk 1 „Rahvusvahelise praktika analüüs“). Kuna antud teema puhul puuduvad olemasolevad üldtunnustatud raamistikud, siis me ei saanud neile ka töös tugineda, selle asemel konsulteerisime definitsioonide kitsendustes ekspertidega, kellest mitmed olid kaasatud ka Kultuur 2030 arengukava väljatöötamisse, ning Tellija esindajatega. Sellest, et digikultuuri kättesaadavuse riikliku mõõdiku väljatöötamisel ei ole head rahvusvahelist „parimat praktikat“ andsime me Tellijale suuliselt märku juba vahearuaruande esitlusel 12.12.2023.

*Väide 2.* Kättesaadavuse mõõdiku metoodika on läbipaistmatu ning tulemused ebausaldusväärsed.

**Vastus:** Mitmed selles punktis esitatud Tellija etteheited, sh täpsustavad küsimused DIGARi, Saaga ja Kivikese andmete ning digikultuuri pärandi „sisu“ mõiste definitsiooni selgituse soov, jõuavad tagasisidena meieni esimest korda alles vaites. Neid küsimusi ei adresseeritud varem kirjalikus tagasisides.

Esitasime koos lõpparuande lõppversiooniga Tellija esindajale Karlo Funkile faili seire alusandmed ja kontaktid, kus on olemas iga seiratud teenusepakkuja puhul kontakt, kellega me andmete kogumiseks suhtlesime, nende meiliaadress ja teenusepakkuja soovitatud andmete kogumise viis. Soovitatud andmete kogumise viisi teadasaamiseks saatsime kõigile teenusepakkujatele e-maili.

Nende teenusepakkujate puhul, kes soovitasid andmete kogumiseks kirjalikku päringut teenusepakkuja esindajale, tegime me seire kokkulepitud kuupäeva (27.05.2024) teadasaamiseks 23.05.2024 kirjaliku e-kirja vormis päringu. Nende seas on ka Tellija poolt küsimusi tekitanud Rahvusarhiivi Saaga, DIGAR ja Eesti Kirjandusmuuseumi DIGAR, kes soovitasid kirjalikku päringut just sel põhjusel, et avalikult, veebilehel kättesaadavad andmed on kas aegunud ja ebatäpsed (Kirmus) või ei vasta seire metoodika tingimustele (DIGAR ja Saaga).

Päringute sisu täpsem kirjeldus on toodud allpool, jaotuses „Teenusepakkujatele saadetud päringud“.

1. DIGARi kollektsioonide suuruse küsimus. Seire metoodikas arvestati sisu mõõtmisel **tavakasutajale kättesaadavat veebisisu**, „sõltumata sellest, kas ta peab selle tarbimiseks looma teenusepakkuja juures konto või teenuse (näiteks filmi) vaatamise eest tasuma või mitte.“ (lõpparuande lõppversiooni lk 66). Suur osa DIGARi fotofailidest on kättesaadavad vaid Eesti Rahvusraamatukogu uurimissaali sisevõrkudes ning tavakasutajad sellele oma kodust ligi ei pääse. Sarnasel teemal on lõpparuandes uuesti peatunud lk 73: „Kui välja arvata raadiosaadete tõttu audiosisus domineerivad ERR Arhiiv ja Jupiter, on arvestatav osa Eesti andmebaasides digiteeritud audio- ja videosisust kättesaadav ainult andmebaaside siseveebis. Näiteks DIGARis

on 2700 digiteeritud heliplaadist välisvõrgus ligipääsetavad vaid 420. Meediateegis on välisvõrgus vaid 80 ning suure osa Eesti muuseumite digisisu koondavas MulSis 38 helifaili."

2. Saaga ja Kirmuse puhul edastasid teenusepakkujad meile alguses andmed, kus iga skaneeritud raamatu, trükise või muu dokumendi 1 lk oli 1 fail. Kuna see aga suurendas märgatavalt nende andmebaaside pakutava sisu mahtu (Saaga puhul oli sel juhul 30 miljonit, Kirmuses üle 11 miljoni), palusime me neilt andmeid, kus üks raamat või muu dokument oleks 1 fail. Lõpparuandes esitatud andmed kajastavad just neid, 1 dokument 1 fail metoodikaga loendatud andmeid.

#### Lisa: Teenusepakkujatele saadetud päringud

Kirjalikud päringud olid teenusepakkujatele personaliseeritud, vastavalt nende andmebaasi/platvormi pakutavale sisule, kuid päringu küsimused oli samad. Esimesed, teenusepakkuja eelistatud andmekogumise meetodi kohta küsivad meilid saatsime teenusepakkujatele mai esimesel nädalal, et välja selgitada parim viis seire teostamiseks. Neis e-kirjades uurisime me teenusepakkujate valmidust külastatavuse kohaseid andmeid edastada.

Teine e-kiri teenusepakkujatele saadeti mai keskel ning selles küsisime juba konkreetselt sisustatistika mõõtmise võimaluste kohta, sh selle kohta, kas parim viis tavakasutajale kättesaadava sisu koguse seiramiseks on kirjalik päring teenusepakkujale või mõni muu viis, näiteks teenusepakkuja veebilehel olevad andmed.

Kolmanda e-kirja saatsime ainult neile teenusepakkujatele, kes soovitasid andmeid koguda kirjaliku päringu teel.

Paljudel juhtudel oli teenusepakkujatel või meil edastatavate andmete kohta täiendavaid küsimusi. Esimeses kirjas tutvustasime ennast ja uuringu eesmärgi kirjades järgnevalt:

*Kirjutan teile uuringuettevõttest Haap Consulting, seoses „Eesti digikultuuri pakkumise ning Eesti elanike digikultuuris osalemise“ uuringuga, mida viime läbi Kultuuriministeeriumi tellimusel. Uuringu üks eesmärgi on välja töötada metoodika Kultuur 2030 arengukavas sõnastatud Eesti kultuuri digiplatvormidel kättesaadavuse mõõdikule.*

*Hetkel uurime kodumaistelt Eesti kultuuri distantstilt kogeda võimaldavatel platvormidel/andmebaasidel, millist platvormi veebisisu- ja külastatavuse statistikat nad koguvad ning mis osa sellest oleksid nad valmis ministeeriumiga tulevikus Eesti kultuuri digitaalse kättesaadavuse seiramiseks jagama. Mõõdiku lõplik metoodika võib platvormide poolt kogutavatest andmetest lähtuvalt veidi muutuda või täieneda.*

**Eelloetletud põhjustel ei pea me töövõtjana õigustatuks Tellija soovi töö vastu võtta puudustega ning alandada lepingu punktis 2.2.2 II osamakse summat 20% võrra.**